เสวนาออนไลน์ หัวข้อ

ครั้งที่ 6

"กรณีศึกษาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในระบบก๊าซชีวภาพ"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านความปลอดภัยแก่บุคลากรที่ควบคุม/ดูแลระบบก๊าซชีวภาพ
2. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้/ความร่วมมือภายในกลุ่มก๊าซชีวภาพทั้งรัฐและเอกชน

เสวนาออนไลน์ผ่าน zoom ฟรี!

วันศุกร์ที่ 25 กันยายน 2563

เวลา 13.30 - 15.30 น.

บรรยายโดย

คุณศุภวัฒน์ ธาดาจารุมงคล

ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยในโรงงาน

ผู้ดำเนินรายการ

คุณไชยวัฒน์ ผลลาภ

WISDOM ENVIRONMENT

ลงทะเบียนผ่านอีเมล

wisdom.envi@gmail.com

กรุณาแจ้งรายละเอียด ดังนี้

ชื่อ-นามสกุล, หน่วยงาน, เบอร์ติดต่อ

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

บริษัท วิสดอม เอ็นไวรอนเมนท์ จำกัด

02-612-9669

หัวข้อบรรยาย

5. การเกิดอุบัติเหตุจากการผลิต การเก็บและการใช้ก๊าซชีวภาพ

5.1 การเกิดอุบัติเหตุในส่วนลำเลียงก๊าซชีวภาพ

5.2 การเกิดอุบัติเหตุในส่วนใช้ก๊าซชีวภาพ

5.3 การเกิดอุบัติเหตุในส่วนผลิตและเก็บก๊าซชีวภาพ

5.4 การเกิดอุบัติเหตุในขณะซ่อมบำรุง

5.1 การเกิดอุบัติเหตุในส่วนลำเลียงก๊าซชีวภาพ

กรณีศึกษาที่ 1 การระเบิดของก๊าซชีวภาพในห้องสูบส่งก๊าซชีวภาพ

- โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว
- วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2549
- มีผู้บาดเจ็บสาหัสจากการถูกไฟคลอก 3 ราย ต่อมาเสียชีวิต 2 ราย
- ความเสียหายประมาณ 2 ล้านบาท

Case 1 การระเบิดในห้องสูบส่งก๊าซจากแตกรั่วของข้อต่อรับการขยายตัว ที่ท่อส่งก๊าซชีวภาพ ปัญหาการกัดกร่อนจาก H_2S, CO_2, H_2O

โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง จ.สระแก้ว เมื่อ ก.ย.49

การแตกรั่วของข้อต่อรับการขยายตัว (Expansion Joint) ที่ท่อทางออกระหว่าง Blower กับถังดักความชื้น เนื่องจากการผุกร่อน กัดกร่อนจาก O_2 , H_2CO_3 , H_2SO_4 ในก๊าซชีวภาพและการล้าตัวจากการสั่นสะเทือน ซึ่งการรั่วของก๊าซชีวภาพทำให้เกิดการระเบิดในห้องสูบส่งก๊าซ

การจุดระเบิดของก๊าซชีวภาพ

- **1) ก๊าซที่รั่วไหลมีการสะสมภายในห้องสูบส่งก๊าซ**

  ก๊าซชีวภาพผสมกับอากาศในห้องมีความเข้มข้นอยู่ในช่วงติดไฟได้ (LEL กับ UEL)

- **2) มีแหล่งจุดระเบิด (Ignition Source) ภายในห้องสูบส่งก๊าซ**

  ความผิดพลาดจากการเลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าเป็นแบบไม่ป้องกันการระเบิด

- **3) มีการกระทำที่ผิดพลาด (Human Error)**

  อาจทำให้เกิดประกายไฟ จากการปิด เปิดสวิตช์อุปกรณ์ไฟฟ้า

5.2 การเกิดอุบัติเหตุจากการใช้ก๊าซชีวภาพ

ความเสียหายของฝาหน้า
หม้อน้ำมันร้อน

สาเหตุเกิดจากการ Overheat
เนื่องจากใช้ Biogas ที่มี CH_4< 55%
โดยไม่ใช้น้ำมันเตาร่วม

Case 2 การระเบิดของ Biogas ในห้องเผาไหม้หม้อน้ำมันร้อนในขณะจุดเตา

ปัญหาการกัดกร่อน และการอุดตันของอุปกรณ์ความปลอดภัยจาก H_2S, CO_2, H_2O

โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง จ.สระแก้ว เมื่อ ก.ย. 51 มีผู้บาดเจ็บ 2 ราย ความเสียหายประมาณ 3 ล้านบาท

การระเบิดของห้องเผาไหม้หม้อน้ำมันร้อนที่ใช้ก๊าซชีวภาพ ทำให้ฝาหน้าโก่งงอ มอเตอร์และลูกถ้วยของหัวเผาหลุดร่วง ฝาหลังเปิดเผยอ ท่อน้ำมันร้อนแตกรั่ว มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 2 คน ทรัพย์สินเสียหายประมาณ 3 ล้านบาท

Case 2

สาเหตุการระเบิดของ Biogas ในห้องเผาไหม้

- มี Biogas รั่วผ่าน Double Solenoid Valve เข้าสู่ห้องเผาไหม้
- มีเชื้อเพลิงผสมกับอากาศสะสมอยู่ภายในห้องเผาไหม้ในขณะจุดเตา และมีความเข้มข้นระหว่าง Lower Explosive Limit (LEL) กับ Upper Explosive Limit (UEL)
- มีแหล่งจุดไฟ (Ignition Source) เช่น การจุดประกายไฟจาก Electrode หรือเปลวไฟจาก Pilot Burner

Case 2

สาเหตุการระเบิดของ Biogas ในห้องเผาไหม้หม้อน้ำมันร้อน

ปัญหาการกัดกร่อน และการอุดตันของอุปกรณ์ความปลอดภัยจาก H_2S, CO_2, H_2O

- สปริงวาล์วและบ่าวาล์วของ Double Solenoid Valve มีการกัดกร่อนจากกรดซัลฟิวลิค ก้านวาล์วและรูก้านวาล์วสกปรกจนวาล์วค้าง ทำให้ก๊าซรั่วตลอดเวลา
- สปริงกดวาล์วมีการสึกกร่อน ผุกร่อนเป็นรูพรุน และสปริงเคยมีการแตกหักหลายครั้ง ซึ่งทำให้ก๊าซชีวภาพเกิดการรั่วไหลผ่าน Double Solenoid Valve เข้าสู่ห้องเผาไหม้หลายครั้ง

Valve Proving Systems (VPS) มีการอุดตัน ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบการรั่วของก๊าซ เกิดการลัดวงจรโดยยอมให้ Burner ทำงาน ถึงแม้จะมีก๊าซรั่วอย่างรุนแรงเข้าห้องเผาไหม้ตลอดเวลา เมื่อ Burner มีการจุดประกายไฟ จึงเกิดการระเบิดในห้องเผาไหม้ขึ้น

Case 3 การระเบิดของ Biogas ในห้องเผาไหม้หม้อน้ำมันร้อนขณะเดินเครื่อง

ปัญหาการอุดตันของอุปกรณ์ความปลอดภัยจาก H_2S, CO_2, H_2O

โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง อ.เมือง จ.นครราชสีมา เมื่อ 2 พฤษภาคม 2552 ความเสียหาย 2 ล้านบาท ไม่มีผู้บาดเจ็บ

แรงระเบิดภายในห้องเผาไหม้ ทำให้ฝาหน้าของหม้อน้ำมันหลุดออก

Burner และอุปกรณ์ต่อเนื่องแตกหักชำรุดเสียหาย

Case 3

- ท่อส่งก๊าซ และ Double Solenoid Valve สกปรกมาก
- Double Solenoid Valve เปิดค้างและก๊าซรั่วเข้าห้องเผาไหม้ตลอดเวลา
- ระบบนิรภัย Valve Proving System ชำรุดอุดตันทำงานลัดวงจร

Case 4 การระเบิดของ Biogas ในห้องเผาไหม้หม้อน้ำมันร้อนในขณะเดินเครื่อง

ปัญหาจาก H_2S, CO_2, H_2O ทำให้เกิดน้ำ เมือก ตะกอนท่วมขังในท่อป้อนก๊าซ

โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง จ.นครราชสีมา เมื่อ ธ.ค.52 ความเสียหายประมาณ 1 ล้านบาท ไม่มีผู้บาดเจ็บ

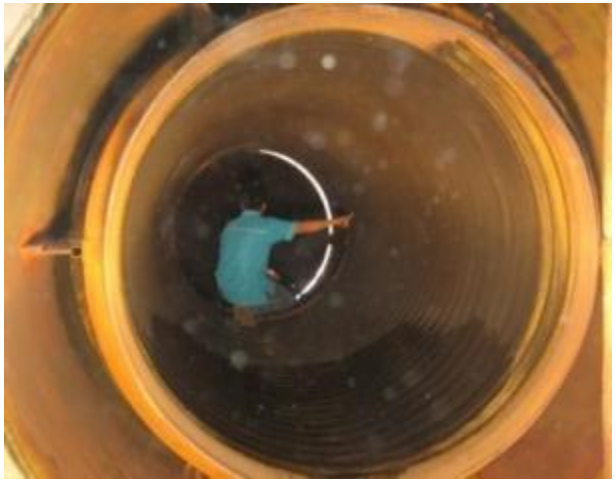

- เปลวไฟดับในขณะที่ Burner กำลังทำงานในตำแหน่ง High Fire (ก๊าซมีน้ำปนมาก)
- ผู้ควบคุมหม้อน้ำมันร้อน กดสวิตช์ Burner Reset ใหม่ทันที หลังจากนั้น ~5 วินาที ห้องเผาไหม้หม้อน้ำมันร้อนก็ระเบิดขึ้น
- แรงระเบิดทำให้ขดท่อน้ำมันที่ผนังหลังเคลื่อนตัวถอยหลัง~30 cm. โดยไม่มีการแตกรั่วของท่อ ฝานิรภัยที่ผนังหลังมีการเปิดระบายความดันออกจากห้องเผาไหม้

Case 4

สาเหตุที่ทำให้เปลวไฟดับในขณะเดิน High Fire

- **ค่ามีเทนในก๊าซชีวภาพเปลี่ยนแปลงมาก จนส่วนผสมระหว่างเชื้อเพลิงกับอากาศเข้าใกล้ LEL หรือ UEL ทำให้ความเร็วในการลุกไหม้ (Flame Velocity) ช้าลง จนติดไฟไม่ทัน**

  กรณีนี้ จากการตรวจวิเคราะห์ด้วย Gas Analyzer ปรากฏว่า เครื่องวิเคราะห์ก๊าซอ่านค่ามีเทนได้ไม่แน่นอน เนื่องจากในก๊าซมีน้ำปนมากและรบกวนการทำงานเครื่องวิเคราะห์ก๊าซ

- **ก๊าซชีวภาพมีน้ำปนมาก**

  ก๊าซที่มีน้ำปนมาก เมื่อเข้าสู่ห้องเผาไหม้ ความร้อนจากเปลวไฟจะทำให้น้ำเปลี่ยนสถานะเป็นไอน้ำแบบทันทีทันใดและขยายตัว~1600 เท่า ทำให้ส่วนผสมระหว่างเชื้อเพลิงกับอากาศ ขาดความต่อเนื่อง เปลวไฟจึงเกิดการกระพือดับ

  - **ขาดระบบลดความชื้น หรือขาดการดูแลระบบลดความชื้นในก๊าซชีวภาพที่มีประสิทธิภาพ จึงมีน้ำปนอยู่ในก๊าซมากเกินไป**
  - **ขาดกระบวนการทำก๊าซให้บริสุทธิ์ (Purify Biogas) มีสิ่งปนเปื้อนที่ทำให้ก๊าซด้อยคุณภาพ การกำจัด H_2S ขาดประสิทธิภาพ น้ำและก๊าซมีออกซิเจนปน จึงเกิดเมือกและตะกอนมาก**
  - **ระบบระบายน้ำออกจากก๊าซบกพร่อง ติดตั้งวาล์วระบายน้ำเล็กเกินไป ก๊าซที่มีความดันต่ำควรใช้วาล์วระบายขนาดใหญ่**
  - **ขาดการตรวจสอบระบบระบายน้ำออกจากท่อส่งก๊าซหรือ Knock out Drum จึงมีน้ำขังและวาล์วระบายน้ำอุดตัน**

พบคราบตะกรันสะสมรอบท่อส่งก๊าซชีวภาพ ซึ่งเกิดจากมีน้ำ เมือก ตะกอนค้างท่อ เนื่องจากการอุดตันของ Auto Drain Valve ที่ Knockout Drum

Case 4

พบการอุดตันและการลัดวงจรของ Valve Proving Systems (VPS) ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ Burner ทำงานลัดขั้นตอน

การอุดตันของ Auto Drain VALVE

สาเหตุที่ทำให้เกิดการระเบิดของ Biogas ในห้องเผาไหม้หม้อน้ำมันร้อน ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากเปลวไฟดับในขณะเดิน High Fire

Case 4

- **มีการกระพือดับของเปลวไฟ** **เนื่องจากก๊าซชีวภาพสกปรกและมีน้ำปนมาก**
  มีการอุดตันของวาล์วระบายน้ำอัตโนมัติ (Auto Drain Valve) ที่ท่อส่งก๊าซชีวภาพ
- **มีก๊าซชีวภาพสะสมเต็มห้องเผาไหม้ในขณะเตาดับ** **เนื่องจาก Double Solenoid Valve ยังจ่ายก๊าซชีวภาพเข้าสู่ห้องเผาไหม้ชั่วขณะ โดยส่วนผสมอยู่ในช่วงการติดไฟและระเบิดได้**

  ในขณะเตาดับ Flame Detector ต้องใช้เวลาตรวจสอบการดับของเปลวไฟ ก่อนจะสั่งตัดระบบเชื้อเพลิง จึงยังมีส่วนผสมก๊าซและอากาศป้อนเข้าห้องเผาไหม้ปริมาณมาก
- **มีการจุดระเบิดในห้องเผาไหม้** **เนื่องจากมีความร้อนสูงสะสมที่ปูนทนไฟภายในห้องเผาไหม้ (Ignition Source)**

  การ Reset Burner ใหม่ ของผู้ควบคุมหม้อน้ำมันร้อนหลังเตาดับแบบทันทีทันใด ไม่เกี่ยวข้องกับการระเบิดในครั้งนี้ เนื่องจากระบบความปลอดภัยของ Burner ยังไม่ถึงขั้นตอนการเริ่มทำงานใหม่

5.3 การเกิดอุบัติเหตุในส่วนผลิตและเก็บก๊าซชีวภาพ

กรณีศึกษาที่ 5 การแตกขาดของผ้าใบที่ปิดคลุมบ่อเก็บก๊าซชีวภาพ และการเกิดเปลวเพลิงคลอกโรงงานทั้งหลัง

- เหตุเกิดที่โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เมื่อวันที่ 25 ก.พ.2554
- มีผู้บาดเจ็บจากการถูกไฟคลอกทั้งผู้อยู่ภายในและภายนอกอาคารโรงงาน ซึ่งอยู่ใต้ทิศทางลมในระยะประมาณ 200 m. รวม 38 ราย ซึ่งต่อมาได้ทยอยเสียชีวิตหลังจากเกิดเหตุ 21 ศพ
- ความเสียหายทั้งอาคาร เครื่องจักร เช่น มอเตอร์ อุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด ตู้เมนสวิตช์ สายไฟฟ้า หม้อแปลงไฟฟ้า ท่อน้ำ PVC รถยนต์ ฯลฯ ทรัพย์สินและค่าเสียหายอื่นๆ รวมประมาณ 150 ล้านบาท

Case 5 กรณีศึกษา ผ้าใบคลุมบ่อเก็บก๊าซชีวภาพ (Covered Lagoon) แตกขาดและเกิดเปลวเพลิงจากก๊าซชีวภาพคลอกโรงงาน

โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง เมื่อ 25.2.54

รูปบน สภาพผ้าใบ HDPE คลุมบ่อก๊าซในขณะที่มีก๊าซเต็ม

รูปล่าง สภาพบ่อผลิตก๊าซชีวภาพหลังจากผ้าใบแตกขาดจากลมกระโชกทิศทางลมและเปลวไฟที่พัดเข้าสู่โรงงาน

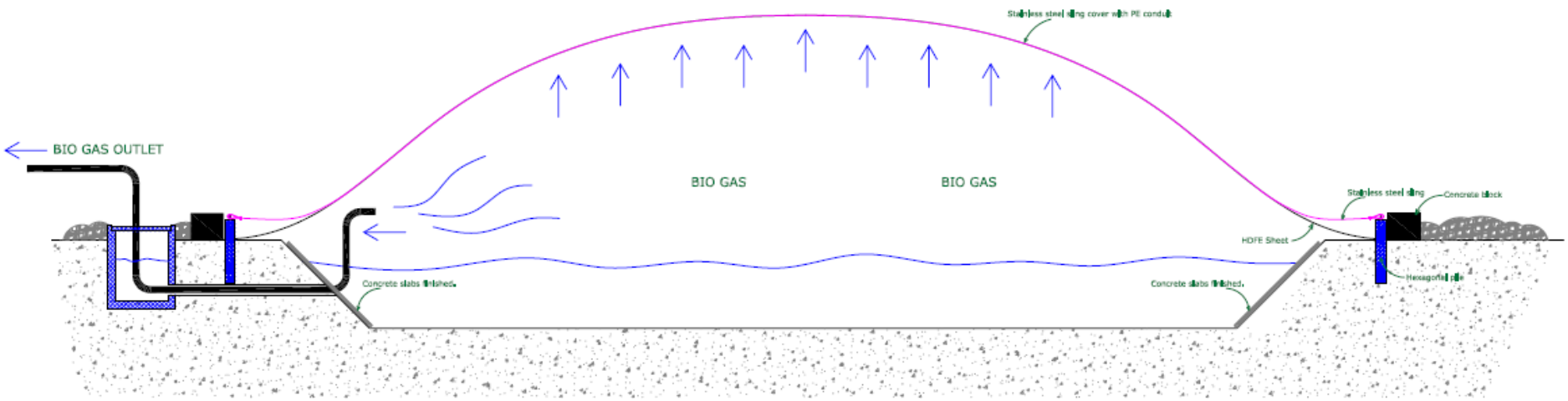

Side view section

สภาพบ่อเก็บก๊าซด้านต่างๆ และทิศทางลมที่พัดผ่านโรงงาน

แนวผ้าใบข้างบ่อเก็บก๊าซทั้งสี่ด้านที่ฉีกขาด

ผ้าใบคลุมบ่อเก็บก๊าซชีวภาพ (Covered Lagoon) แตกขาด และเกิดเปลวเพลิงจากก๊าซชีวภาพคลอกโรงงาน

ด้านหลังอาคารผลิตแป้งมันสำปะหลังตั้งอยู่ใต้ทิศทางลมห่างจากบ่อเก็บก๊าซ 50-60 ม. ห้องน้ำและอาคารผลิตถูกเปลวไฟคลอกทั้งหลัง

สภาพด้านหลังอาคารผลิตบริเวณห้องบรรจุแป้ง และห้องน้ำที่ถูกไฟคลอก

ทิศทางลมพายุที่พัดพาก๊าซชีวภาพที่แตกรั่วจากบ่อผลิตก๊าซและติดเป็นเปลวไฟคลอกอาคารผลิตแป้งมันทั้งหลัง เปลวไฟทำให้พนักงานในอาคารผลิตแป้งถูกไฟลวก ๓๖ คน และไฟไหม้บริเวณห้องบรรจุแป้ง

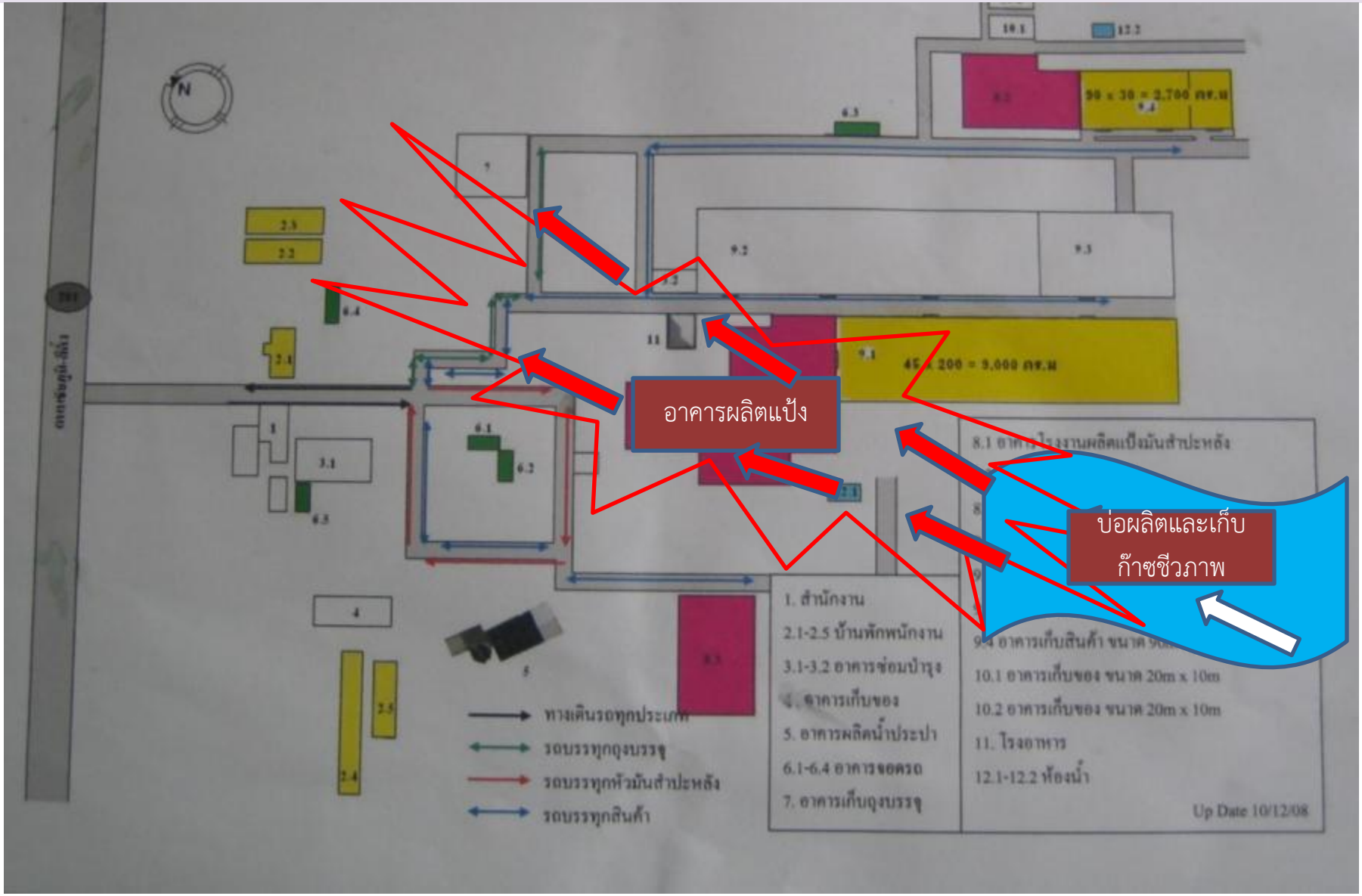

อาคารผลิตแป้งมัน และสภาพภายในโรงงานที่เครื่องจักรอุปกรณ์ถูกไฟคลอก

สภาพเครื่องจักรในโรงงานที่ถูกไฟคลอก

- สายไฟฟ้าไหม้เกรียมจากเปลวไฟ
- มีผู้ถูกไฟคลอก รวมทั้งหมด 38 คน
- ในจำนวนนี้ สาหัส 20 คน (ก.ย.54 เสียชีวิตแล้ว 18 ศพ)

การวิเคราะห์หาสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ

ประเด็นปัญหาที่ต้องตรวจสอบและวิเคราะห์

- ❑ การแตกขาดของผ้าใบที่ริมรอยเชื่อมตะเข็บคู่ การฉีกขาดของผ้าใบริมบ่อขนานกับดินที่กลบทับบริเวณท้ายลม การยกตัวของดินที่กลบทับผ้าใบบริเวณท้ายลม แหล่งจุดไฟ (Ignition Source) ภายในรัศมี <20 m และ >20 m รอบบ่อเก็บก๊าซ

1. บ่อเก็บก๊าซชีวภาพแบบใช้ผ้าใบคลุม (Covered Lagoon) มีความแข็งแรงเพียงพอหรือไม่?

   a) มีการออกแบบบ่อเก็บก๊าซแบบ Covered Lagoon อย่างถูกต้องตามหลักวิศวกรรมหรือไม่?

   - ✓ ความแข็งแรงของโครงสร้างรับความดันก๊าซและการต้านทานแรงลมของผ้าใบ (Tensile Strength , Tear Strength) ได้รับการคำนวณจากตัวแปรที่ครบถ้วน และมีค่า Safety Factor เพียงพอหรือไม่ ?
   - ✓ วัสดุที่ใช้ยึดเหนี่ยวผ้าใบ (เช่น ปริมาณดินที่ใช้กลบทับ , ขนาดและจำนวนเชือกที่ใช้ผูกยึด) วิธีการติดตั้ง ได้รับการออกแบบและคำนวณจากตัวแปรที่ครบถ้วน ถูกต้องหรือไม่ ?
   - ✓ การเปลี่ยนแปลงรูปทรงของผ้าใบในขณะรับความดันก๊าซและรับแรงจากลม ได้มีการป้องกันการเปลี่ยนแปลงรูปทรง การกระพือหรือสะบัดตัวของผ้าใบ จนเกิดความล้าตัวหรือไม่?

   b) การเสื่อมสภาพของผ้าใบ เกิดได้จากสาเหตุใด?

   - ✓ ความล้าตัวจากการเปลี่ยนรูปทรง การกระพือหรือกระเพื่อมตามแรงลม มีการออกแบบเพื่อควบคุมป้องกัน?
   - ✓ การเสื่อมสภาพของสารป้องกัน UV จากแสงแดด หรือการเปลี่ยนรูปทรง

การวิเคราะห์หาสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ

2. ก๊าซชีวภาพเบาหรือหนักกว่าอากาศ ? เหตุใดเมื่อบ่อเก็บก๊าซแตก ก๊าซชีวภาพจึงมี การกระจายตัวอยู่ในระดับพื้นดินในระยะ 200 m. ?

- น้ำหนักของก๊าซชีวภาพ เบาหรือหนักกว่าอากาศขึ้นอยู่กับสัดส่วนของก๊าซมีเทน ?

  เมื่อ Biogas มี CH_4 60%, CO_2 35%, Other 5% จะมี Sp.Gr. 0.90

  CH_4 100% จะมี Sp.Gr. 0.55 (เทียบกับอากาศ = 1) (@ 1.013 บาร์ , 15°ซ)

- ก๊าซชีวภาพเป็นก๊าซผสม จึงมีน้ำหนักเกือบเท่ากับอากาศ ลอยตัวได้ช้า ก๊าซชีวภาพจึงมีการผสมกับกระแสลมและพัดพาอยู่ในระดับพื้นดินได้ไกล

3. แหล่งจุดไฟ (Ignition Source) รอบบ่อเก็บก๊าซมีอะไรบ้าง ?

- ภายในรัศมี <20 m รอบบ่อเก็บก๊าซ ประกอบด้วย ระบบไฟส่องสว่างแบบสปอร์ตไลต์ หลอดฟลูออเรสเซน ปลั๊กซ์ไฟ ตู้ควบคุมไฟฟ้า มอเตอร์สูบน้ำเสีย ไฟฟ้าสถิตของผ้าใบจากการเสียดสีกับกระแสลม
- ภายในรัศมี >20 m รอบบ่อเก็บก๊าซ ประกอบด้วย
  - ในห้องน้ำ ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง สวิตช์ ปลั๊กซ์ การสูบบุหรี่
  - ในโรงงาน ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง สวิตช์ ปลั๊กซ์ มอเตอร์ พัดลม หม้อน้ำมันร้อน การเชื่อม เลื่อย ตัด ไส ขัด ทุบ เจียร ความร้อนจากการทำงานของเครื่องจักร
  - บนถนน การทำงานของยานพาหนะ

ผ้าใบคลุมบ่อผลิตและเก็บก๊าซที่แตกขาด บริเวณรอยเชื่อมต่อริมตะเข็บคู่

การตรวจทดสอบ HDPE Geomembrane Cover

จากการตรวจทดสอบผ้าใบ Peel Test และ Tensile Test

พบว่า ค่าแรงดึงของผ้าใบ HDPE มีความแตกต่างกันมาก

- ค่า FTear ต่ำสุด 82 N สูงสุด 374 N ส่วนใหญ่ประมาณ 300 N
- ค่า FPeak ต่ำสุด 440 N สูงสุด 544 N ส่วนใหญ่ประมาณ 500 N

การวิเคราะห์สาเหตุการฉีกขาดของผ้าใบ

- จากการตรวจทดสอบ ค่าสูงสุดและต่ำสุดที่แตกต่างกันมาก แสดงว่ามีการ degrade ในบางบริเวณของวัสดุ (อาจเกิดจากการสะบัดตัวจนเกิด Stress Fatigue หรือ ถูกไฟลวก)

ข้อสันนิษฐาน จุดเริ่มต้นการฉีกขาดของผ้าใบ เกิดขึ้นที่ขอบรอยเชื่อมที่เป็น lap joint ซึ่งมีความแข็งแรงมากกว่าบริเวณที่ติดกัน โดยเมื่อผ้าใบเกิดการสะบัดตัว บริเวณที่อยู่ติดกับส่วน overlap จะขยับตัวมากกว่า ทำให้เกิด Stress Fatigue สูง จนเป็นเหตุให้เกิดการฉีกขาดขึ้น

ผ้าใบที่ฉีกขาดปะทะกับรั้วเหล็กข้างบ่อ รั้วเหล็กที่แตกหักจากแรงปะทะของผ้าใบ

สภาพดินกดทับผ้าใบบริเวณท้ายลมที่หลุดลอยขึ้นมา

ผ้าใบริมบ่อฉีกขาดยาวตลอดความกว้างของบ่อด้านท้ายลมขนานกับดินที่กดทับ โดยดินที่กลบทับมีการยกตัวยาวตลอดความกว้างบ่อ และด้านยาวท้ายลมฉีกขาดไปถึงจุดที่รอยเชื่อมริมตะเข็บผ้าใบขาด

แหล่งจุดไฟ (Ignition Source)

- **บริเวณบ่อ อาจเกิดได้จาก**
  - ประกายไฟจากไฟฟ้าสถิต
    - ในขณะลมแรงพัดผ่านผ้าใบ อาจทำให้เกิดไฟฟ้าสถิตที่ผ้าใบ เมื่อมีการแตกขาดของตะเข็บผ้าใบ และผ้าใบถูกกระแสลมพัดพาปะทะเสียดสีกับรั้วเหล็ก อาจมีการถ่ายเทประจุไฟฟ้าจากวัสดุต่างชนิดกัน
  - ประกายไฟจากการกระทบ
    - จากการแตกหักของรั้วเหล็ก หรือเมื่อรั้วเหล็กล้มกระแทกพื้นอย่างรุนแรง
  - ความร้อนจากฟ้าผ่า
  - ไฟไหม้วัชพืช
  - ระบบไฟฟ้าแสงสว่างรอบบ่อที่ไม่ใช่ Explosion Proof

  ต้องจัดให้บริเวณบ่อและพื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ควบคุมแหล่งจุดไฟอย่างเข้มงวด กำหนดระยะห่างจากบ่อถึงแหล่งจุดไฟหรือจัดให้มีเครื่องกั้นแยก

แหล่งจุดไฟ (Ignition Source)

- ในอาคารผลิตแป้งมันสำปะหลัง
  - ประกายไฟจากอุปกรณ์ไฟฟ้า เช่นมอเตอร์ ปลั๊ก สวิตช์ ฯลฯ
  - ประกายไฟหรือเปลวไฟ เช่น การเชื่อม การตัด การเจียร การไส การกระทบกระแทก หัวเผาของหม้อน้ำหรือหม้อน้ำมันร้อน ความร้อนจากปล่องหม้อน้ำหรือหม้อน้ำมันร้อน
  - ประกายไฟจากไฟฟ้าสถิตต่างๆ
  - ความร้อนจากการเสียดสีในขณะเครื่องจักรทำงาน
  - อื่นๆ
- นอกอาคาร
  - การสูบบหรี่
  - ประกายไฟจากยานพาหนะ
  - อื่นๆ

ต้องจัดให้บริเวณบ่อและพื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ควบคุมแหล่งจุดไฟอย่างเข้มงวด กำหนดระยะห่างจากบ่อถึงแหล่งจุดไฟ หรือจัดให้มีเครื่องกั้นแยก

ความแข็งแรงของบ่อเก็บก๊าซชีวภาพแบบ Covered Lagoon เพียงพอหรือไม่ ?

การออกแบบบ่อเก็บก๊าซแบบ Covered Lagoon ถูกต้องตามหลักวิศวกรรม ?

-การออกแบบและรับรองแบบ การก่อสร้างบ่อเก็บก๊าซชีวภาพ มีวิศวกร 2 ราย เป็นผู้ออกแบบและรับรองความปลอดภัย คือ วิศวกรโยธา และวิศวกรเครื่องกล

-จากการตรวจสอบแบบ ไม่พบรายการคำนวณใดๆ ของวิศวกรเครื่องกล

-จากการสอบถามวิศวกรเครื่องกลผู้ออกแบบและรับรองความปลอดภัย แจ้งว่ามีการคำนวณความแข็งแรงของผ้าใบ โดยคิดจากความดันของก๊าซชีวภาพสูงสุดภายในบ่อเก็บ ประมาณ 2 mbar ขนาดของบ่อจะเล็กหรือใหญ่ ไม่น่าจะมีผลต่อความแข็งแรง โดยทั่วไปจะเลือกใช้ผ้าใบแบบ HDPE หนา 1.5 mm. ปิดคลุมบ่อ

ความเห็น การออกแบบตามหลักวิศวกรรม ต้องคิดแรงต่างๆที่กระทำต่อผ้าใบ จากตัวแปรให้ครบทุกตัว เช่น ขนาดของบ่อ ความดันจากก๊าซ (Static Pressure) ความดันจากแรงลม (Dynamic Pressure) แรงยกตัวจากความเร็วลมต่อผ้าใบด้านท้ายลม (Vortex) และมีค่า Safety Factor ที่เหมาะสม แรงกระทำต่อผ้าใบที่ต้องพิจารณา คือ

-Tensile Strength (Strength at Break , Strength at Yield , Elongation Break , Elongation Yield)

-Tear Resistance

ลักษณะผ้าใบ และแนวเชื่อมแบบตะเข็บคู่

ผลการทดสอบผ้าใบที่ฉีกขาด

- ค่าแรงดึงของ HDPE มีความแตกต่างกันมาก
- FTear ต่ำสุด 82 N สูงถึง 396 N ส่วนใหญ่ประมาณ 300 N
- FPeak ต่ำสุด 296 N สูงสุด 648 N ส่วนใหญ่อยู่ประมาณ 500 N
- ค่าสูงสุด และต่ำสุด ต่างกันค่อนข้างมาก แสดงว่ามีการ degrade ในบางบริเวณของวัสดุ
- บริเวณที่ขาดอยู่ที่ขอบของรอยเชื่อมที่เป็น lap joint ซึ่งมีความแข็งแรงมากกว่าบริเวณที่ติดกัน เมื่อเกิดการสะบัด บริเวณที่ติดกับส่วน overlap จะเกิดการขยับตัวมากกว่า ทำให้มีโอกาสเกิด fatigue ในบริเวณนี้ค่อนข้างมาก

การป้องกันอุบัติเหตุไฟไหม้จากก๊าซชีวภาพ

การป้องกันผ้าใบคลุมบ่อก๊าซขาด

- ต้องมีการคำนวณความแข็งแรงของผ้าใบ โดยมีการคำนวณแรงดันและแรงยกตัวจากความเร็วลม และกำหนดให้มี Safety Factor อย่างเพียงพอ
- เลือกผ้าใบที่มีความแข็งแรงและทนต่อแสงแดดเมืองไทยเพียงพอ
- ต้องมีการเสริมความแข็งแรงของผ้าใบ และจำกัดการเคลื่อนไหวของโครงสร้างผ้าใบไม่ให้กระเพื่อมหรือสะบัดจนถึงจุดล้าตัว ?
- กำหนดระยะห่างของต้นไม้หรือโครงสร้างของแข็งใดๆที่อาจล้มหรือปลิวกระทบผ้าใบ

การป้องกันแหล่งจุดไฟรอบบ่อ

- ภายในรัศมี <20 m รอบบ่อเก็บก๊าซ ระบบไฟฟ้าทุกชนิดต้องเป็นแบบป้องกันการระเบิด (เช่น ไฟส่องสว่างแบบสปอร์ตไลต์ หลอดฟลูออเรสเซน ปลั๊กซ์ไฟ ตู้ควบคุมไฟฟ้า มอเตอร์สูบน้ำเสีย)
- ควบคุมไฟฟ้าสถิต โดยการต่อฝากและการต่อลงดินของวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

แนวทางการออกแบบและเลือกวัสดุและอุปกรณ์ในระบบเก็บก๊าซชีวภาพ

- ควรออกแบบให้มีการเก็บก๊าซชีวภาพไม่เกิน 5,000 m^3
- การเลือกวัสดุสำหรับทำบ่อเก็บก๊าซชีวภาพ มีดังนี้
  - วัสดุสำหรับเก็บก๊าซชีวภาพ
    - ในกรณีที่เป็นโครงสร้างแข็ง มักจะใช้ถังเหล็กที่มีการเคลือบสารป้องกันการกัดกร่อน หรือคอนกรีต
    - สำหรับโครงสร้างอ่อน จะใช้ PVC , HDPE และ Geo-membrane และควรเสริมความแข็งแรง
- การคำนวณความแข็งแรงต้องคิดแรงกระทำจากแรงลมที่แรงที่สุด
- ความสูงของส่วนเก็บก๊าซชีวภาพ
  - หากมีความสูงมากเกินไปจะทำให้เกิดการต้านลมมาก ส่งผลทำให้เกิดการฉีกขาดของวัสดุเก็บก๊าซชีวภาพขึ้นได้

แนวทางการออกแบบและเลือกวัสดุและอุปกรณ์ในระบบก๊าซชีวภาพ

- แรงดันภายในบ่อเก็บก๊าซ
  - ในกรณีที่เป็นโครงสร้างที่ไม่มีการเปลี่ยนรูปทรง ความดันก๊าซไม่ควรเกิน 60 mbar
  - ส่วนกรณีที่เป็นโครงสร้างที่มีการเปลี่ยนรูปทรง ความดันก๊าซไม่ควรเกิน 3 mbar

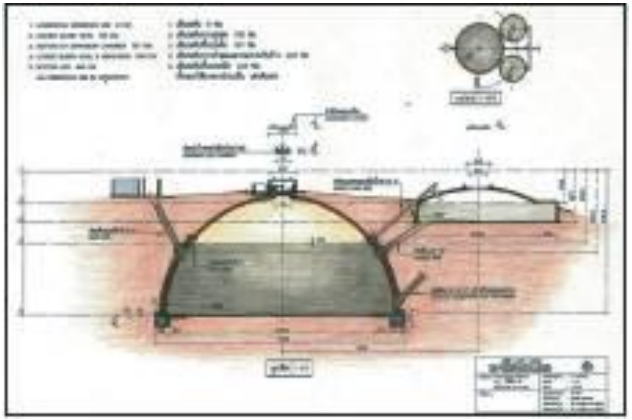

- ช่องว่างระหว่างผิวน้ำในบ่อหมักกับท่อดูดก๊าซ ต้องมีระยะไม่น้อยกว่า 0.50 เมตร เพื่อป้องกัน Scum เข้าไปในท่อส่งก๊าซ

Covered Lagoon ที่เสริมด้วยตาข่ายหรือ Stiffening

บ่อหมักช้าแบบราง

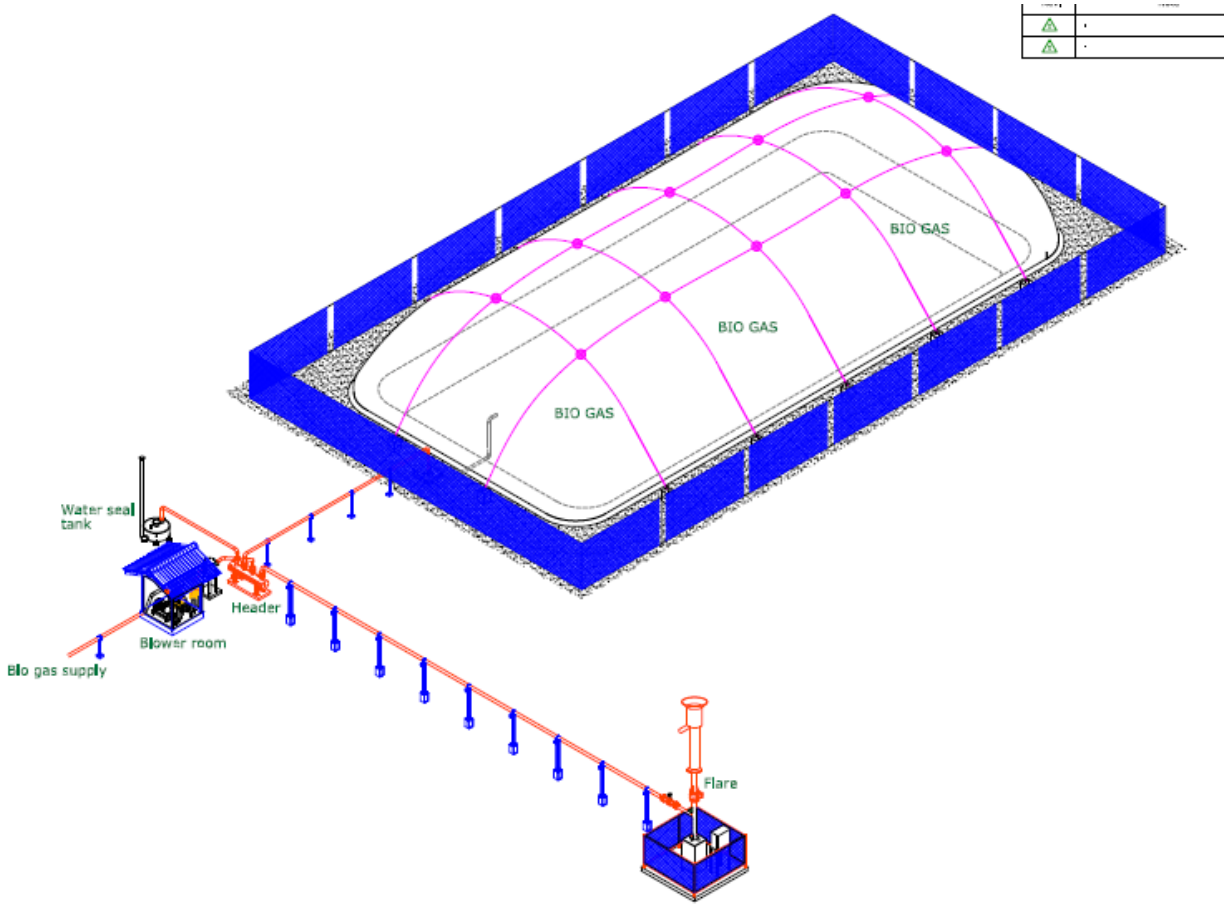
BIO GAS
BIO GAS
BIO GAS
Water seal tank
Header
Blower room
Blo gas supply
Flare

5.4 การเกิดอุบัติเหตุในขณะซ่อมบำรุง

Case 6 การเสียชีวิตของสัตวแพทย์และคนงานซ่อมบ่อผลิตก๊าซชีวภาพ

ฟาร์มหมู จ.ราชบุรี วันที่ 22 ส.ค. 2549

ตัวอย่างบ่อปูนรวมน้ำขี้หมูลึกประมาณ 5 เมตร และผู้เสียชีวิต 5 ศพ

Case 6

การเสียชีวิตของสัตวแพทย์และคนงานซ่อมบ่อผลิตก๊าซชีวภาพ

ฟาร์มหมู จ.ราชบุรี วันที่ 22 ส.ค. 2549

- สัตวแพทย์และคนงานซ่อมบ่อผลิตแก๊สชีวภาพ เสียชีวิต 5 ศพ ขณะลงไปซ่อมปั๊มดูดน้ำภายในบ่อปูนรวมน้ำขี้หมู ลึกประมาณ 5 เมตร

สาเหตุ

- บ่อรวมน้ำขี้หมูเป็นบ่อลึก เป็นสถานที่อับอากาศและมีความเข้มข้นของก๊าซต่างๆ เช่น CH_4, CO_2, NH_3, H_2S สูง ซึ่งเป็นก๊าซพิษ และมีปริมาณออกซิเจนต่ำ ผู้ลงไปปฏิบัติงานจึงได้รับอันตรายจากก๊าซพิษและขาดอากาศหายใจ จึงหมดสติและตาย
- ผู้เกี่ยวข้องทุกคนขาดความรู้ความเข้าใจในการทำงานในสถานที่อับอากาศ

การเข้าพื้นที่อันตรายหรือพื้นที่อับอากาศ

- ต้องมีการอนุญาตให้เข้าพื้นที่อันตราย หรือมีใบอนุญาตทำงาน (WORK PERMIT) ในพื้นที่อับอากาศ
- ต้องมีการตรวจวัดคุณภาพอากาศก่อนเข้า
- ต้องมีการไล่ก๊าซ และการระบายอากาศตลอดเวลา
- ต้องมีการตรวจวัดก๊าซต่างๆขณะอยู่ในพื้นที่
- ต้องมีผู้ติดตามไปด้วยแบบถาวร
- ต้องมีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสม

การระบายอากาศ ก่อนเข้าพื้นที่อับอากาศ

Measures when Entering e.g. and empty digester
Ventilation

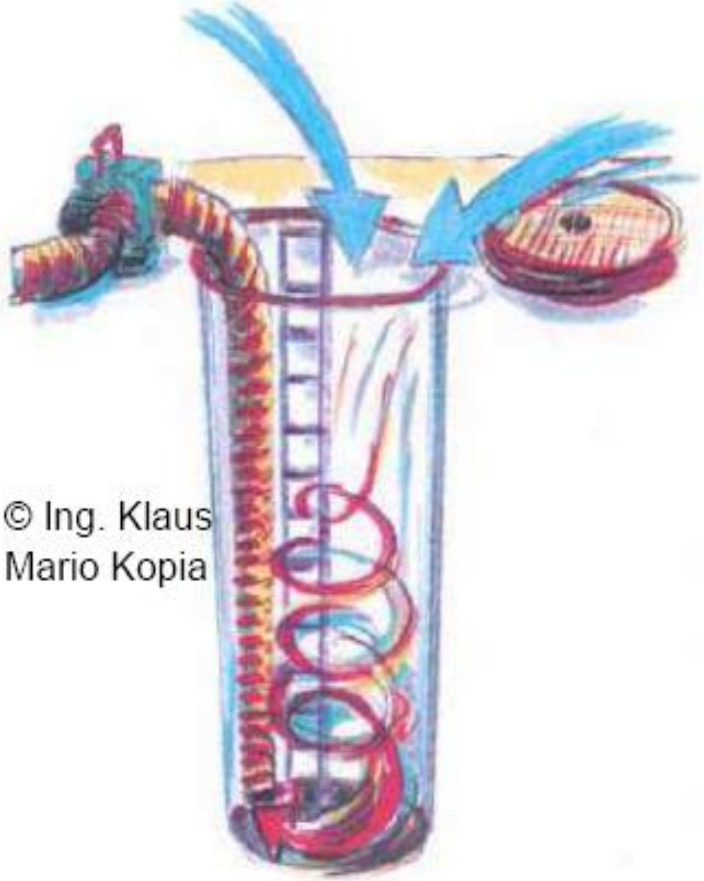

through extraction

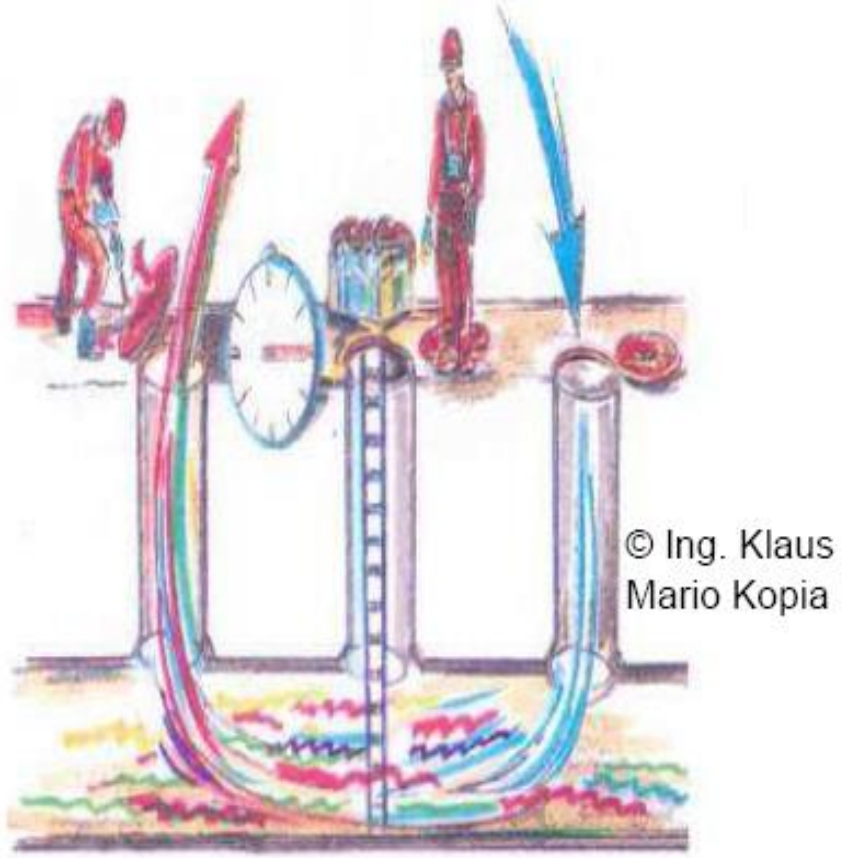

through circulation ?

การตรวจวัดก๊าซออกซิเจนและก๊าซพิษก่อนเข้าพื้นที่อับอากาศ

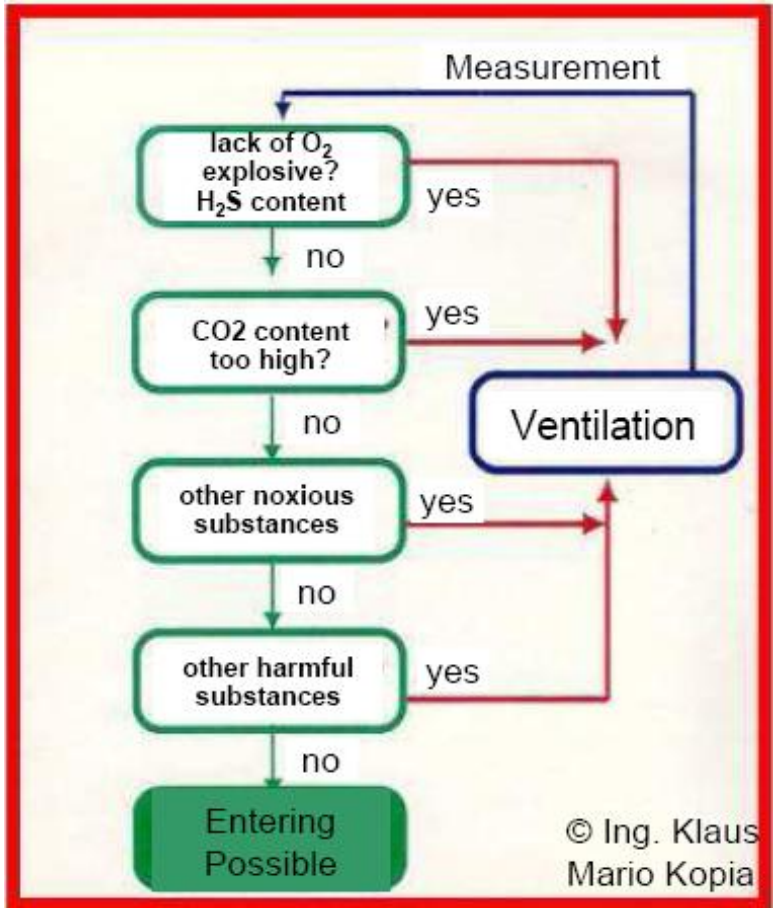

การเข้าพื้นที่อับอากาศ ออกซิเจนต้องเพียงพอ มีการระบายอากาศตลอดเวลาให้ปราศจากก๊าซพิษ สวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล และต้องปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด

ปัญหาการใช้ก๊าซชีวภาพกับเครื่องยนต์สันดาปภายใน

Case 7 ปัญหาไซลอกเซน(Siloxane)ในก๊าซชีวภาพกับการชำรุดสึกหรอของเครื่องยนต์

Siloxane deposits on Jenbacher engine

Case 8 H_2S กับชำรุดของเครื่องยนต์ จากการเสื่อมสภาพของน้ำมันหล่อลื่น

-Polymerization of oil - oil coke deposits

-H_2S กับปัญหาการรวมตัวโมเลกุลเล็กของน้ำมันหล่อลื่นกลายเป็นโมเลกุลใหญ่ที่ข้นเหนียวหรือเสื่อมสภาพเป็นถ่านโค๊ก ทำให้เครื่องฝืดไม่มีกำลังและเกิดการสึกหรอของกระบอกสูบอย่างรุนแรง

Case 8

H_2S กับปัญหาการกัดกร่อนของแบริ่ง

Corrosion by Sulphur

corrosion
conrod bearing, liner
H_2S approx. 20.000 ppm
oil change interval
exceeded by > 100%

Case 8 H_2S ในก๊าซชีวภาพ กับปัญหาการกัดกร่อนของเครื่องยนต์

บริเวณห้องเผาไหม้

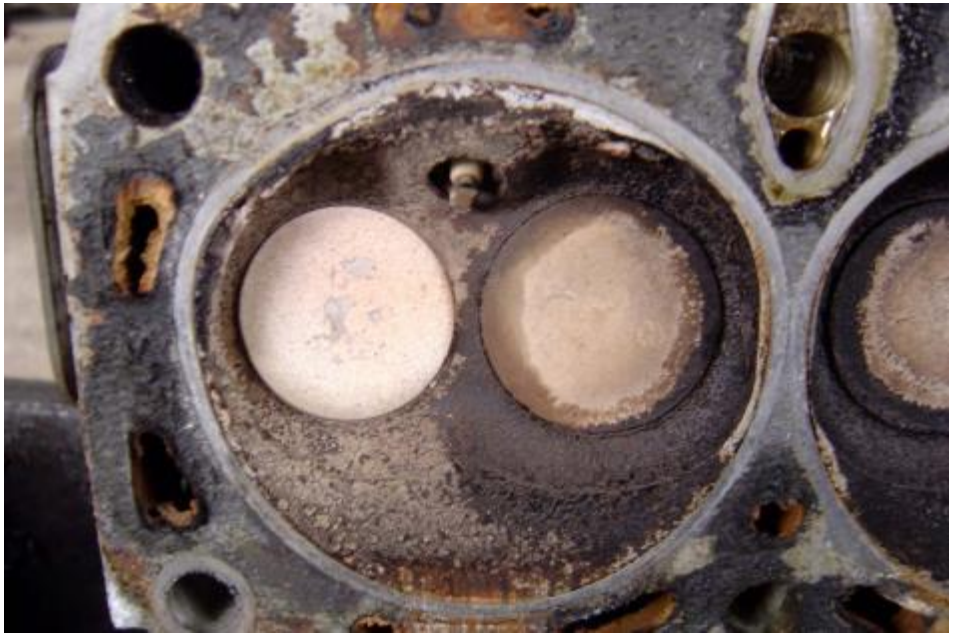

บริเวณลิ้นไอดี ไอเสีย

บริเวณหัวลูกสูบ

สรุปปัญหาและสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุและความเสียหาย จากการผลิตและการใช้ก๊าซชีวภาพ

- **ปัญหาความสกปรกจากก๊าซไข่เน่า H_2S , ความชื้นหรือน้ำ H_2O , โฟม คราบ (Scum) ไซลอกเซน (Siloxane) มากเกินไป**
  - **ปัญหาที่ท่อส่งก๊าซ** การระเบิดของก๊าซชีวภาพในห้องสูบส่งก๊าซเนื่องจากการแตกรั่วของข้อต่อรับการขยายตัวที่ท่อส่งก๊าซจากการกัดกร่อนของกรดซัลฟิวลิค; การท่วมขังของน้ำ การเกิดเมือกและตะกอนสกปรกในท่อส่งก๊าซ
  - **ปัญหาที่ Burner** การระเบิดของก๊าซชีวภาพในห้องเผาไหม้ในขณะจุดเตา การระเบิดของห้องเผาไหม้ในขณะเดิน High Fire และมีการดับของเปลวไฟ การจุดเตาไม่ติดหรือติดยาก (มีน้ำปนกับก๊าซ มีการกัดกร่อนจากกรดซัลฟิวลิคและการชำรุดอุดตันจากเมือก ตะกอน ความสกปรกต่างๆ ของอุปกรณ์ความปลอดภัยในชุดควบคุมก๊าซ เช่น Valve Proving System , Strainer , Double Solenoid Valve , Pressure Switch , Pressure Gauge , Pressure Regulator , Auto Drain Valve)
  - **ปัญหาเครื่องยนต์ที่ใช้ก๊าซชีวภาพ** สตาร์ทเครื่องติดยาก น้ำมันเครื่องเสื่อมสภาพเร็วมาก เกิดตะกรันคราบสกปรกในห้องเผาไหม้ มีการชำรุดสึกหรอของชิ้นส่วนที่เคลื่อนไหวเร็วมาก เช่น ลูกสูบ แหวน กระบอกสูบ แบริ่ง

สรุปปัญหาการเกิดอุบัติเหตุและความเสียหาย จากการผลิตและการใช้ก๊าซชีวภาพ

- **ปัญหาคุณภาพก๊าซไม่แน่นอน % คาร์บอนไดออกไซด์ CO_2 สูงเกินไป, % มีเทน (CH_4) ในก๊าซชีวภาพต่ำเกินไป**
  - **สำหรับ Burner**
    - จุดเตายาก มีโอกาสระเบิดในห้องเผาไหม้สูงในขณะจุดเตา
    - เตาดับในขณะเดิน High Fire และเกิดการระเบิดในห้องเผาไหม้หรือปล่องไอเสีย
    - ก๊าซเผาไหม้ได้ช้า การเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ ไอเสียร้อนจัด สูญเสียก๊าซที่ไม่เผาไหม้ออกปล่องมาก
    - มักเกิดความเสียหายจากการ Overheat ที่ฝาหน้า รอบห้องเผาไหม้ และผนังหลัง
    - ก๊าซที่ไม่ใช่มีเทนดูดความร้อนและพาไปทิ้งปล่อง สูญเสียความร้อนออกปล่องสูง เปลืองก๊าซมาก
  - สำหรับเครื่องยนต์สันดาปภายใน
    - สตาร์ทเครื่องติดยาก เร่งเครื่องไม่ขึ้น เครื่องไม่มีแรง
    - การเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ ก๊าซมีการเผาไหม้ในขณะคายไอเสีย ไอเสียร้อนจัด สิ้นเปลืองก๊าซ
    - วาล์วไอเสียไหม้ อายุใช้งานสั้น แรงอัดในกระบอกสูบรั่วไหล

สรุปปัญหาการเกิดอุบัติเหตุและความเสียหาย จากการผลิตและการใช้ก๊าซชีวภาพ

- ความเป็นพิษของไฮโดรเจนซัลไฟด์ในก๊าซชีวภาพ

Table 9.3 Toxic effect of hydrogen sulphide (FNR 2006)

Concentration (in the air)	Effect
0,03 – 0,15 ppm	Threshold of perception (smell of rotten eggs)
15 – 75 ppm	Irritation of eyes and airways, sickness, vomiting, headaches, absence
150 – 300 ppm (0,015 – 0,03 %)	Paralysis of olfactory nerves
> 375 ppm (0,038 %)	Death through poisoning (after several hours)
> 750 ppm (0,075 %)	Absence and death through respiratory arrest within 30 to 60 minutes
from 1000 ppm (0,1 %)	Fast death through respiratory paralysis within a few minutes

สรุปสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุจากการผลิตและการใช้ก๊าซชีวภาพ

- **1. ความบกพร่องด้านวิศวกรรม**

1) ก๊าซชีวภาพมีสิ่งสกปรกหรือมีการปนเปื้อนจาก H2S , CO2 ไอน้ำ คราบ และอื่นๆ

2) การเปลี่ยนแปลงคุณภาพและปริมาณก๊าซชีวภาพ

3) การออกแบบและการติดตั้งระบบดังกล่าวที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิศวกรรม

- **2. ความผิดพลาดของบุคลากร (Human Error)**

1) วิศวกรหรือบริษัทที่ปรึกษาขาดองค์ความรู้ความเข้าใจด้านความปลอดภัย

2) ผู้ควบคุมการใช้งานขาดความรู้ความเข้าใจในการควบคุมการใช้งาน

3) เจ้าหน้าที่ด้านการส่งเสริมพลังงาน ด้านควบคุมกำกับดูแลโรงงานขาดความรู้

- **3 ความบกพร่องด้านการบริหารจัดการ**

1) ผู้ประกอบกิจการบางราย เน้นการลงทุนที่ต่ำที่สุด

2) ผู้ประกอบกิจการไม่มีกฎระเบียบด้านความปลอดภัย

3) ระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลไม่มีประสิทธิภาพ